

VOORBIJ DE HORIZON

Positieve veiligheid en het verlangen naar gemeenschap

Naar een criminologie van vredesopbouw

Bas van Stokkom

Bespreking van:

- Marc Schuilenburg, Ronald van Steden & Brenda Oude Breuil (eds.) (2014), *Positive Criminology. Reflections on Care, Belonging and Security*. The Hague: Eleven International Publishing, 155 pp., ISBN 978-94-6236-444-8.
- Natti Ronel & Dana Segev (eds.) (2015), *Positive criminology*. New York and London, Routledge, 355 pp., ISBN 2014, 978-0-415-74856-8

Veiligheidsbeleid wordt al weer enkele decennia geassocieerd met een overmaat aan angst- en dreigingsbeelden en een doordenderende controle- en bestraffings-industrie. Sommigen omschrijven die trend als securitisering, een proces waarin beleidsambities steeds meer in het teken staan van risicobeheersing en veiligheidsmaatregelen. Veel criminologen en sociale wetenschappers hebben die ontwikkelingen kritisch geanalyseerd. Sommigen onder hen pleiten de laatste jaren voor het herontdekken van andere, meer aansprekende betekenissen van veiligheid. Deze ‘positieve veiligheid’ geldt als tegengif voor een oprukkende controlecultuur. Tegelijkertijd worden ‘positieve’ opvattingen verwoord over ‘recht doen’ en het opleggen van sancties: *restorative justice* en *therapeutic jurisprudence* richten de aandacht onder meer op netwerkvorming rond ex-gedetineerden, goedmaken en rehabilitatie.

In dit review-essay bespreek ik twee recente bundels die deze ‘positive turn’ tot onderwerp van reflectie hebben genomen. De boeken hebben dezelfde titel, *Positive Criminology*, maar benaderen de ‘positive turn’ heel anders: die van Schuilenburg en collega’s vanuit een sterke theoretische, en soms filosofische invalshoek gericht op veiligheid en veiligheidsbeleid, die van Ronel en Segev overwegend vanuit het perspectief van rehabilitatie en re-integratie. Ik zal betogen dat ‘positieve veiligheid’ en ‘positieve criminologie’ conceptuele onduidelijkheden met zich meebrengen. De betrokken auteurs zoeken menigmaal aansluiting bij ‘warme’ en ‘klevige’ termen als verbondenheid en geborgenheid. Het werkdomein van de criminologie wordt daardoor nodeloos opgerekt. Ik geef aan dat dit verlangen naar gemeenschap ook zichtbaar is binnen vredesstudies. Aan het slot schets ik enkele contouren van een criminologische subdiscipline van vredesopbouw die zich zonder knuffeltaal oriënteert op recht, rechtsherstel en democratische waarden.

Positieve betekenissen van veiligheid

De redacteurs van *Positive Criminology. Reflections on Care, Belonging and Security* beogen een positieve draai aan de studie van veiligheid te geven. Na de 'punitive turn' van de jaren negentig en de verankering van punitiviteit in veiligheidsbeleid, zeker na 9/11, is het tijd om meer hoopgevende aspecten van criminologie onder de aandacht te brengen. De obsessie met veiligheid is volgens Marc Schuilenburg, Ronald van Steden en Brenda Oude Breuil ook binnen de criminologische discipline doorgedrongen. Sterker, criminologie is 'gegijzeld' en in zekere zin 'behekst' door aanhangers van een 'tough on crime'-retoriek (p. 10). Daarmee lijkt criminologie ertoe veroordeeld louter negatief te denken over veiligheid. Veel criminologen hebben de vooronderstellingen van risicobeheersing als vanzelfsprekend aanvaard en hebben zich vereenzelvigd met het vigerende veiligheidsbeleid. Punitieve interventies, onschadelijk maken en 'governing through risk and danger' zouden de vanzelfsprekende uitgangspunten zijn.

Dat is volgens genoemde auteurs ten koste gegaan van het vermogen kritische vragen te stellen en inventieve benaderingen te creëren om andere betekenissen van 'veiligheid' boven water te halen. Het begrip veiligheid verwijst niet enkel naar surveillance en controle, maar bevat ook noties als vertrouwen, zorg en geborgenheid. Het oude Duitse begrip 'velich' heeft connotaties met vertrouwen, geliefd zijn en vriendelijkheid (p. 14). Het komt er dus op aan een positieve draai te geven aan de discipline, nieuwe beelden en taal te ontwikkelen en criminologische verbeeldingskracht te benutten.

In hun theoretische bijdrage brengen Schuilenburg en Van Steden drie discoursen onder de aandacht waarop een positief concept van veiligheid zou kunnen steunen: een sociaal-biologisch discours van menselijke verbondenheid, een anarchistisch discours van benutting van lokale capaciteiten, en een religieus discours van spiritueel houvast. De benaming van die discoursen is misschien wat ongelukkig, maar de doeleinden ervan zijn duidelijk. Het eerste discours staat in het teken van samenwerking, betrokkenheid en geborgenheid. Het tweede discours heeft betrekking op de zelfsturende kracht van sociale netwerken, lokale initiatieven van weerbare burgers waarbij de overheid slechts een faciliterende rol wordt toebedeeld of zelfs overbodig is. Het derde discours zinspeelt op menselijk geloof en spiritualiteit waardoor tegemoet wordt gekomen aan de menselijke behoefte aan existentiële zingeving. Positieve veiligheid kan dus op drie alternatieve wijzen begrepen worden, het gaat de auteurs erom die positieve betekenissen her uit te vinden.

In sommige bijdragen gaat dat de auteurs goed af. Bijvoorbeeld Simon Hallsworth en David James die veiligheid opvatten als het cultiveren en onderhouden van een tuin. Verwaarlozing van de tuin bedreigt haar voortbestaan, maar dat is ook het geval wanneer alle onkruid geëlimineerd wordt. Volgens de auteurs lijkt het hedendaagse veiligheidsbeleid in veel opzichten op dat totale uitwieden. Goed tuinieren gaat gepaard met een zekere mate van chaos en wanorde. De goede tuinier is dan ook in staat om de ethiek van zorg in de praktijk te brengen: omzien, maar ook ontzien.

Bas van Stokkom

Andere auteurs doen veel moeite de negatieve gevolgen van ‘too much security’ (Zedner, 2003) en ‘commodificering’ nog eens onder de aandacht te brengen. Volgens Adam Crawford wordt veiligheid momenteel vooral opgevat als een economisch goed dat je kunt maximaliseren. Hij vestigt de aandacht op politiek-filosofische vragen: hoe ervoor zorgen dat veiligheid, als voorwaarde om vrijheid uit te oefenen, voor alle burgers beschikbaar is? Hoe ongelijkheden in de verdeling van veiligheid tegengaan? Ian Loader geeft ook aandacht aan deze vragen en waarschuwt ervoor om veiligheid uitsluitend te duiden in termen van ‘repressie’ en ‘over-controle’. Het gaat dan om de provocerende retoriek van ‘anti-security’ waarin de overheid steevast als grote boeman fungeert. Daardoor wordt volgens Loader de fundamenteel dubbelzinnige aard van de term over het hoofd gezien (aangewezen zijn op bescherming én op individuele vrijheid).

Loader wijst op het probleem dat de nieuwe ‘positieve’ betekenissen die aan veiligheid worden gegeven, waaronder vertrouwen, menselijke verbondenheid en solidariteit, lang niet altijd samenvallen met veiligheid. Veiligheid heeft domweg andere betekenissen dan bijvoorbeeld inclusie of geborgenheid. Bovendien kunnen we veiligheid niet zomaar losmaken van haar kernbetekenis: ‘bescherming tegen (criminele) schade’. Het is volgens Loader de kunst die kernbetekenis te combineren met bredere vragen met betrekking tot rechtvaardigheid en democratisch engagement. Daartoe behoort de vraag onder welke institutionele arrangementen leden van de politieke gemeenschap bereid zijn met risico’s samen te leven. En net als Crawford acht hij ‘gelijke bescherming’ van doorslaggevend belang: ‘The democratic hope carried by the idea of security is the promise of equal protection’ (p. 151).

Positieve betekenissen binnen het sanctiesysteem

Herstelrecht, rehabilitatie en re-integratie komen in het boek van Schuilenburg, Van Steden en Oude Breuil niet aan de orde. Die thema’s duiken wel op in de andere, gelijknamige bundel, die voornamelijk bijdragen bevat van onderzoekers uit de hoek van psychotherapie, victimologie en klinische criminologie. Veel bijdragen zijn gericht op behandelingsmethoden en resocialisering. Vooral het *Good Lives*-model wordt belicht, onder meer door Shadd Maruna en Tony Ward, de geestelijke vaders van die benadering. Ook in dit boek is een aantal theoretische studies opgenomen waarin gereflecteerd wordt op alternatieve vormen van criminologiebeoefening.

Volgens de Israëlische samenstellers Natti Ronel en Dana Segev richt ‘positieve criminologie’ de focus op ‘enabling, promoting and increasing the good’ en fungeert aldus als tegenwicht voor beschadiging en leed (p. 4). Zij hebben zich daarbij laten inspireren door de stroming van positieve psychologie: geluk en welzijn bestuderen in plaats van ziekte, afwijking en depressie (Seligman & Csikszentmihalyi, 1990). Volgens Ronel ontkent psychologie het ‘visionaire rijk van ons bestaan’. Deze ‘natural fallacy’ geldt zijns inziens niet minder voor criminologie. Positieve criminologie beoogt potentiële menselijke groei te bevorderen door zorg, weldoen en geven (p. 21). Een dergelijke criminologie richt zich op liefde als

agape, sociale integratie en poogt zelf-gecentreerde attitudes te doorbreken (onder meer door sensibiliteit voor de wensen, noden en behoeften van anderen te ontwikkelen en te focussen op de 'gulden regel' van Jezus: behandel anderen zoals je door hen behandeld wilt worden). Volgens Ronel gaat het in een positieve criminologie niet alleen om remedies, maar ook om een 'totaal loskomen' van het negatieve, zodat het negatieve irrelevant wordt (p. 26). Hij onderkent een aantal beperkingen van die visie. Zo heeft het negatieve een grote aantrekkingskracht op potentiële daders. Positieve criminologie beoogt de traditionele criminologie dan ook niet te vervangen, maar aan te vullen. Aldus kan een 'holistische wetenschap van criminologie' gecreëerd worden.

Bezien vanuit behandeling en psychotherapie liggen de positieve doeleinden van helen, herstellen en rehabiliteren voor de hand. Maar vanuit een criminologische invalshoek zijn die doeleinden niet vanzelfsprekend. Dat wordt duidelijk in de bijdrage van Fergus McNeill, de bekende Schotse *desistance*- en rehabilitatieonderzoeker. Hij vraagt zich af waarom psychologie en criminologie parallel zouden lopen. Anders dan 'psyche' is 'misdaad' geen neutrale, beschrijvende term. De term verwijst naar norminbreuk, schade en afwijzing van het gedrag van de veroorzakers van die schade (p. 52). Wat zou vanuit die context het positieve zijn waaraan criminologie zou kunnen refereren? Zou een 'positief strafrecht' überhaupt mogelijk zijn? Niettemin meent McNeill dat sancties gezien kunnen worden in termen van bevorderen van het goede, bijvoorbeeld het ontwikkelen van morele vaardigheden en de verplichting tot reparatie. Aldus kan een positieve agenda voor het sanctiebeleid en de sanctie-tenuitvoerlegging worden verwoord, die een matigend effect zou kunnen hebben op de macht te bestraffen. Naast enkele coryfeeën uit de wereld van herstelrecht en *therapeutic jurisprudence* komen in het boek ook twee Amerikaanse pleitbezorgers van *peacemaking criminology* aan het woord: Hal Pepinsky en John Randolph Fuller. Hun bijdragen doen in deze bundel wat gekunsteld aan en bestaan meer uit een benadrukking van het 'goede' vanuit hun vertrouwde *peacemaking*-posities.

Kanttekeningen

Beide bundels zijn wat onsamenhangend; het gaat om een verzameling van uiteenlopende benaderingen en thematieken vanuit verschillende disciplines, die soms maar met een dun draadje verbonden zijn met het 'positieve'. De benaming positieve criminologie is wat ongelukkig. De term roept immers associaties op met de positieve, deterministische school in de criminologie die oorzaken van crimineel gedrag buiten de controle van de dader legde. De bundel van Schuilenburg en collega's gaat feitelijk ook niet over criminologie, maar eerder over de expanderende veiligheidsindustrie en betekenisveranderingen van de term veiligheid. Dat roept de vraag op waarom überhaupt voor de titel *Positive Criminology* is gekozen. Het boek van Ronel en Segev biedt een overzicht van constructieve manieren van werken met slachtoffers en daders, maar is enigszins voorspelbaar. Er komen vooral kenners van rehabilitatie en behandeling aan het woord. Binnen dat veld van re-integratie spreekt een positieve benadering vanzelf: appelleren aan het

Bas van Stokkom

goede dat in ieder mens schuilt, ook in de meest deviante personen. Niettemin ligt de boodschap van het goede er wel erg dik bovenop en vertoont soms wat manicheïstische trekken: het goede zal de strijd tegen het kwaad winnen. Bovendien staat het goede op gespannen voet met de emotionele reacties op de misdaad, vooral de toorn en verontwaardiging die los worden gemaakt. In die context gaat van de communicatie van liefde en verbondenheid snel een verkeerd signaal uit. Slachtoffers kunnen die woorden ervaren als geringschatten van hun verdriet en ellende.

Het boek van Schuilenburg en collega's is interessanter, want avontuurlijker. Het bevat originele bijdragen die met veel verbeeldingskracht zijn verwoord. Als zodanig is de bundel geslaagd. Maar de vraag is wat de criminologie ermee kan. Vaak loopt de analyse weg van criminologische vragen. Sommige auteurs gaan in op rituelen en gewoontevorming (Verkaaik), anderen op een gedeelde publieke ruimte (Huang). Bovendien wordt veiligheid in verband gebracht met waarden die andere betekenissen hebben zoals solidariteit, empathie en geborgenheid (zie ook Van Steden et al., 2010; Van Steden & Hoogland, 2013; Van Marle, 2015). Het is niet duidelijk welke waarden, behoeften en maatschappelijke functies nu precies als kern van 'positieve veiligheid' fungeren. Positieve veiligheid omvat zoveel betekenissen, dat het begrip haast zinledig wordt. De gebezigde terminologie doet soms denken aan die van de naoorlogse sociologie: verstevigen van gemeenschapszin, van samen-leven als zodanig. Dit denken in termen van binding en inbedding gaat het werkgebied van de criminologie verre te buiten. Begrippen als integratie, verbondenheid, geborgenheid en ontologische zekerheid roepen in feite dezelfde vragen op als 'sociale cohesie': binding waaraan en met het oog op wat? Staan sociale contacten of bindingen in het teken van respectvolle en gelijkwaardige bejegening? Zijn die bindingen gerelateerd aan democratische waarden? Een andere vraag is of hechte sociale bindingen wel altijd een waarborg zijn voor veiligheid en veiligheidsgevoelens.

Gerben Bakker (2015) heeft onlangs kritiek verwoord op de hoera-betekenenissen die positieve veiligheid tevoorschijn tovert. Hij wijst op twee problemen. Ten eerste: positieve veiligheid lijkt een pan-communitaristische missie te hebben. En ten tweede: de term draagt bij aan een verdere oprekking van veiligheidsconcepten. Positieve veiligheid 'beoogt een herwaardering van alle waarden: gemeenschapszin, vertrouwen en betrokkenheid moeten angst, repressie en egoïsme vervangen' (2015: 47). Die denkoefening biedt weliswaar nieuwe gezichtsvelden, maar genereert meer vragen dan antwoorden. Wat wordt bijvoorbeeld bedoeld met verbondenheid en geborgenheid in een superdiverse grootstedelijke context? Bakkers kanttekeningen doen ertoe, maar we zouden ervoor moeten waken om de studie van veiligheid van alle 'positieve concepten' te vrijwaren. Vertrouwen is een basisconcept in veiligheidsstudies en dat heeft alles te maken met het 'doen verwachten' van bescherming: bijvoorbeeld, ervan op aan kunnen dat de politie in noodgevallen klaar staat. Ook zorg is een basisconcept, althans in de betekenissen van verantwoordelijkheid nemen en (nood)hulp bieden.

Opmerkelijk is verder dat sommige auteurs wel heel gemakkelijk 'negatieve veiligheid' terzijde leggen: dat begrip zou in het teken staan van een 'politiek van angst' en zou louter draaien om repressie en controle. Maar 'bescherming tegen schade

en slachtofferschap' kan wel degelijk als positief begrip worden uitgelegd. Dat maken Crawford en Loader duidelijk. Bij deze denkers staat veiligheid in het perspectief van rechten, waarborgen en het scheppen van levensvoorwaarden, met veel nadruk op de gelijke verdeling ervan. De rol van de overheid blijft hierin – ondanks kritiek op haar paternalisme – doorslaggevend.

Het is instructief om in dit verband naar vredesonderzoek te kijken. Ook in dit onderzoeksveld bestaat veel ongenoegen over eenzijdige analyses in termen van risicobeheersing, repressie en afschrikking (zie o.a. Birckenbach, 2012). De verleiding om binnen dat onderzoek positieve duidingen aan het begrip vrede te geven, is misschien nog groter dan in veiligheidsstudies. Bekend zijn de begrippen 'negatieve vrede' en 'positieve vrede' die Johan Galtung al in de jaren 1960 ontwikkelde (zie Atack, 2009). De eerste term duidt op 'afwezigheid van geweld', de tweede op 'de integratie van de menselijke samenleving'. Volgens Galtung zou vrede te veel in het teken staan van de Romeinse 'pax' dat de belangen van machtige partijen zou dienen om de status quo te behouden. Vergelijk de kritiek van de woordvoerders van positieve veiligheid op 'securitas' (Van Steden & Hoogland, 2013; Van Steden in dit nummer). Positieve vrede omvat volgens Galtung ook de bestrijding van 'structureel geweld' en 'cultureel geweld'. Binnen dat perspectief zouden factoren van 'indirect' geweld zoals armoede, honger, discriminatie en sociaal onrecht bestudeerd moeten worden.

Galtungs visie is onder andere bekritiseerd door Kenneth Boulding (1977). Hij wijst erop dat armoede en sociale ongelijkheid niet altijd het resultaat zijn van geweld en onderdrukking, maar ook van religieuze segregatie, fatalisme, lage levensverwachtingen en het ontbreken van economisch initiatief. De economische dynamiek van armoede en achterstelling zit volgens hem heel anders in elkaar dan de politieke dynamiek van gebruik van geweld. Probleem is dat de concepten van vrede en conflictbeheersing worden toegepast op vele uiteenlopende maatschappelijke gebreken. Volgens Boulding trekt dat vredesonderzoekers in theoretische gebieden (zoals economische ontwikkeling) waarin ze geen expertise hebben.

Een oplossing zou kunnen zijn om veiligheid en vrede als politieke idealen te formuleren: bijvoorbeeld het streven naar een rechtvaardige samenleving of de bescherming en versterking van democratische kernwaarden (Roe, 2008). Vanuit dat perspectief wordt dus niet enkel gestreefd naar een stabiele orde, maar naar een democratisch genormeerde orde. Toch lijkt dat te weids geformuleerd. De idealen van veiligheid en vrede lopen in elkaar over, terwijl juist conceptuele verheldering geboden is. Er zijn misschien meer geëigende formuleringen voorhanden, bijvoorbeeld: het politieke ideaal van vrede heeft betrekking op conflictbeheersing waarbij de partijen elkaar gelijkwaardig en respectvol bejegenen. Het politieke ideaal van veiligheid zou kunnen luiden: bescherming waarop alle burgers kunnen rekenen, waarbij speciale zorg uitgaat naar de meest kwetsbare personen en groepen. Deze laatste formulering houdt dus rekening met verdelende rechtvaardigheid. Elk van die omschrijvingen heeft echter tekorten en roept onvermijdelijk kritiek op. Van belang is echter dat veiligheids- en vredesstudies aansluiting blijven houden bij democratische waarden en noties van rechtvaardigheid.

Bas van Stokkom

Criminologie van vredesopbouw

Van de alternatieve positieve waarden die in de twee besproken boeken worden opgeworpen, is vrede wellicht de meest geschikte term die binnen een criminologisch kader kan worden benut. *Peacemaking criminology* (waarvan *restorative justice* een kernonderdeel is) biedt goede aanknopingspunten voor constructieve benaderingen van conflicten en rechtsherstel. In deze laatste paragraaf probeer ik dat criminologische veld af te bakenen en de eigenstandige logica van vredesopbouw onder de aandacht te brengen, zij het op beknopte en tentatieve wijze.

Peacemaking is al langere tijd een belangrijke stroming binnen de Amerikaanse criminologie, een stroming waarin geweldloosheid, sociale gerechtigheid en inclusie als leidraad fungeren, geënt op iconen als Ghandi en Martin Luther King (zie o.a. Fuller, 2014, hoofdstuk 16). Pioniers als Richard Quinney en Hal Pepinsky keren zich tegen de ‘war on drugs’ en de ‘war on terrorism’ en onderstrepen dat de gangbare misdaadbestrijding bijdraagt aan een gewelddadige samenleving. Helaas werken criminologen binnen deze stroming vaak met ‘warme’ spirituele termen. Bij sommigen fungeren *connectedness*, karma en *mindfulness* als sleutelconcepten (Braswell et al., 2012, hoofdstuk 3). Bij evangelische aanhangers van herstelrecht treffen we soms dezelfde zegenrijke taal aan. Zij geloven dat verzoening tot stand komt in het verbond van liefde tussen God en mensheid. Weer anderen zoeken het anarchistische en antiautoritaire discours op. Wie *The Struggle to be Human* (1980) van Larry Tift en Dennis Sullivan erop naleest, kan niet anders concluderen dan dat de fantasie van de auteurs – *Commitment to Eden* – op hol is geslagen. De les van Norbert Elias dat staatsvorming de bron is van civilisering lijkt aan deze utopisten niet besteed. De vraag hoe spontane zelfordening rechtswaarborgen kan bieden, komt uiteraard niet aan bod, net zo min als de vraag hoe de macht van slimmen, sterken en brutalen kan worden ingetoomd. De kernvraag in veel postconflictsituaties is: hoe ordeeloosheid en chaos te boven komen? Hoe een ‘rule of law’ vestigen of herstellen?

Hier wreekt zich de sterk normatieve inslag van vredesonderzoek. Het idealisme van de pleitbezorgers gaat vaak gepaard met rooskleurige beelden van vrede en verzoening. Dat het anders kan, toont Lode Walgrave (2008) aan, die de sociaal-ethische uitgangspunten van herstelrecht centreert rondom gemeenschappelijk eigenbelang en verantwoordelijk handelen. De uitdaging is de criminologie van vredesopbouw anders vorm te geven dan heilboodschappers en frivole anarchisten voor ogen staat. Deze tak van criminologie zou de complexe bevindingen van transitieonderzoek in zich op kunnen nemen (waaronder de pijnlijke situaties om met voorheen repressieve machthebbers te moeten onderhandelen) en zich kunnen losmaken van gemakkelijk pacifisme. In postconflictsituaties gelden harde voorwaarden voor vredesopbouw, zoals het ontwapenen van burgers, het afzetten van corrupte leiders, het berechten van schuldigen en de inrichting van een onpartijdige politie. Deze criminologische subdiscipline is in de ruimste zin gericht op processen van conflictversterking en -inperking (McEvoy & Newburn, 2003). De studie van (potentiële) inbreuken op rechtsnormen, de gevolgen ervan, de strijd daarover en de inspanningen om conflicten te reguleren en beheersen behoren er ook toe.

Hoewel veiligheid in conflictsituaties van groot belang is, is vredesopbouw geheel anders van aard dan veiligheid. Er liggen andere logica's aan ten grondslag. De hobbessiaanse veiligheidslogica waarop militaire machten snel terugvallen, is zelf-referentieel en stelt de belangen van stabilisering en bescherming van de status quo voorop (Jaberg, 2014). Vaak berust die logica op eendimensionale beelden van (vermeende) bedreiging en wapening daartegen. Binnen de logica van vredesopbouw zijn de betrokken partijen bereid de achterliggende problemen te bespreken en te veranderen. Dat veronderstelt communicatie, medewerking en erkenning dat iedere partij legitieme belangen heeft. Vredesopbouw is een creatief proces van conflicttransformatie, waarbij machtsongelijkheden te boven moeten worden gekomen. De hobbessiaanse logica van veiligheid heeft nauwelijks oog voor de bijdrage van burgers en *civil society*-organisaties aan die transformatie. Bezien vanuit deze twee logica's ligt het bepaald niet voor de hand postconflictsituaties te reduceren tot veiligheidsmanagement. Dat zou verandering en opbouw in de weg kunnen staan. Een steeds terugkerend probleem is echter dat de voorkeur van politici haast automatisch uitgaat naar veiligheidsmanagement: surveillance en controle zijn snel beschikbaar en laten zich sturen. Politieke elites zijn daarmee vertrouwd. Veiligheidsbeleid valt haast automatisch terug op het benutten van de 'sterke arm' van de overheid en is door en door instrumentalistisch van aard: een interventiekunde pur sang. Beleid rondom vredesopbouw is daarentegen gericht op communicatie en samenwerking en vindt haar geëigende domein in de schaduw van het recht.

Binnen de nationale context spelen die twee logica's ook een belangrijke rol: het klassieke strafrecht handelt zaken af zonder achterliggende problemen en conflicten in ogenschouw te nemen en staat in het teken van wetshandhaving. Tijdens bemiddelingsgesprekken – maar bijvoorbeeld ook in *problem solving courts* – kan het bespreken van achterliggende problemen verandering in de situatie van de betrokken partijen teweegbrengen. Zoals in postconflictcontexten allerlei *civil society*-organisaties gestalte kunnen geven aan conflicttransformatie, zo kunnen ook hier civiele organisaties het voortouw nemen, bijvoorbeeld bij sociale spanningen in de buurt. Binnen dat perspectief zou veel meer aandacht kunnen uitgaan naar de vrede bewarende opdracht van rechters en politiemensen. De Franse *juge de paix* (vergelijk de vrederechter in België) trachtte door beraadslaging en advies geschillen op te lossen, zodat het niet tot procesvoering hoefde te komen. Zij deden ook klachtafhandeling en namen ook kindbescherming op zich. De Franse *juge de proximité* die als inspiratiebron fungeerde voor Justitie in de buurt (Boutellier, 1997) is in veel opzichten de opvolger van de *juge de paix* (Bernard, 2014).

De politieke functie van vrede bewaren is momenteel sterk ondergetheoretiseerd. Reflectie op en onderzoek naar die politieke kerntaak is marginaal. Ook al heeft de politie voornamelijk oog voor misdaadbestrijding, tijdens het alledaagse werk ontkomen agenten niet aan de-escalatie van conflicten en bemiddeling. Tijdens dat werk kunnen politiemensen zich niet verschuilen achter het wetboek; zij dienen op eigen kracht bij te dragen aan regulering van problemen. Vaak zijn ze scheidsrechter in discussies over de bepaling van relevante visies op lokale orde. Zij gaan in tegen onredelijke eisen van bewoners en claims van boze en misnoegde meer-

Bas van Stokkom

derheden en streven naar het beheersbaar houden van (soms onoplosbare) problemen zoals overlast door prostituees en daklozen (Van Stokkom, 2010).

Tot zover enkele contouren van een criminologische subdiscipline gecentreerd rondom conflictbeheersing, pacificatie en rechtsherstel. Stroperige begrippen als compassie, liefde en geborgenheid waarop sommige pleitbezorgers van positieve veiligheid en positieve vrede dol zijn, heb ik daarbij links laten liggen. Niettemin is het engagement van de samenstellers van beide boeken aanstekelijk: het vakgebied is erbij gebaat los te komen van de fixatie op veiligheidsinterventies en het 'blind' inzetten op meer strafrecht.

Literatuur

- Atack, I. (2009), Peace studies and social change: The role of ethics and human agency. *Policy & Practice: A Development Education Review*, 9, 39-51
- Bakker, G. (2015), Positieve veiligheid. Een theoretische analyse van een omstreden begrip. *Tijdschrift voor Veiligheid*, (14)2, 36-52.
- Bernard, M-M. (2014), Quel avenir pour les juges de proximité et leurs missions pénales? Délinquance, justice et autres questions de société, 11 april 2014. www.laurent-mucchielli.org/public/Quel_avenir_pour_les_juges_de_proximite.pdf.
- Birkenbach, H-M. (2012), Friedenslogik statt Sicherheitslogik. Gegenentwürfe aus der Zivilgesellschaft. *Wissenschaft und Frieden*, 2, 42-47.
- Boulding, K.E. (1977), Twelve Friendly Quarrels with Johan Galtung. *Journal of Peace Research*. 14(1), 75-86.
- Boutellier, H. (1997). Right to the community: Neighbourhood justice in the Netherlands. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 5(4), 43-52.
- Braswell, M.C. & J. Gold (2012), Peacemaking, justice and ethics. In: M.C. Braswell, B.R. McCarthy & B.J. McCarthy, *Justice, Crime and Ethics*. Burlington MA: Anderson Publishing.
- Fuller, J.R. (2014), *Criminal Justice. Mainstream and Crosscurrents*. New York and Oxford: Oxford University Press.
- Jaberg, S. (2014), Sicherheitslogik. Eine historische-genetische Analyse und mögliche Konsequenzen, *Wissenschaft und Frieden*, 2, dossier nr. 75.
- Marle, F. van (2015), Positieve veiligheid: Een kwestie van vertrouwen. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 14(1), 22-33.
- McEvoy, K. & T. Newburn (2003), Criminology, conflict resolution and restorative justice. In: idem (eds.), *Criminology and Conflict Resolution*, London: Macmillan, 1-20.
- Roe, P. (2008), The 'value' of positive security. *Review of International Studies*, 34(04), 777-794.
- Seligman, M. & M. Csikszentmihalyi (1990), Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 56(1), 5-14.
- Steden, R. van & J. Hoogland (red.) (2013), *In vertrouwen leven. Tegendraadse beschouwingen over veiligheid*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn Motief.
- Steden, R. van, M. van Vliet, T. Salman & H. Boutellier (2010), Gemeenschap als bron van positieve veiligheid. Een conceptuele verkenning en aanzet tot empirisch onderzoek. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 9(2), 31-47.
- Stokkom, B. van (2010), Orde handhaven en vrede bewaren. Waarom de omvangrijkste politietaak weinig prestige heeft. In: B. van Stokkom et al., *De politie en haar opdracht: de kerntakendiscussie voorbij*, Antwerpen/Apeldoorn: Maklu, 139-162.

- Tift, L. & D. Sullivan (1980), *The Struggle to be Human. Crime, Criminology and Anarchism*, Cienfuegos Press.
- Walgrave, L. (2008), *Restorative Justice, Self-interest and Responsible Citizenship*. Cullompton: Willan Publishing.
- Zedner, L. (2003), Too much security?. *International Journal of the Sociology of Law*, 31(3), 155-184.